

Oponentský posudek

Volencová, Klára, *Ženy z pětihvězdy. Reflexe zkušenosti migrace žen z Ukrajiny na pozici uklízečky v luxusním pražském hotelu*. Praha: UK FHS, 2021, 113 stran + přílohy.

Předkládaná diplomová práce Kláry Volencové se zabývá souběhem několika témat, která jsou v současné sociální antropologii a sociologii velmi viditelná: problematikou genderu v kontextu migračních teorií a transnacionalismu, prekaritou a luxusem, který ovšem vytváří jakési sociální pole, ve kterém se odehrávají životní příběhy zkoumaných akterek, v tomto případě ukrajinských migrantek, které se různými cestami dostaly do prostředí pětihvězdičkového hotelu kdesi na dobré pražské adrese.

V krátkém úvodu se diplomantka přiznává k tomu, že k tématu svého výzkumu nepřišla sama na základě předcházejícího dlouhodobějšího promýšlení, ale tak, že si téma našlo jí. Autorka tak mohla přibližně desetiletou práci na recepcích různých hotelů využít k seznámení se zhruba deseti uklízečkami pocházejícími z Ukrajiny, navázat s nimi postupně přátelský kontakt a domluvit se na rozhovorech zaměřených na životní příběhy těchto žen. Zde je na místě ocenit autorčinu schopnost navazování kontaktu a především získání důvěry migrantek, které byly ochotné své příběhy sdělit na diktafon nebo prostřednictvím online setkání apod. Pozitivně lze rovněž hodnotit možnost provádět tento typ výzkumu v prostředí za normálních okolností vytiženého luxusního hotelu, což není úplně obvyklé (viz některé neúspěšné pokusy o realizaci terénního výzkumu v podobném prostředí u některých našich bývalých studujících).

Nicméně samotná práce působí poněkud rozpačitějším dojmem. Začnu-li formální stránkou, ptám se, jakou verzi jsem vlastně měl k dispozici? Diplomovou práci jsem si stáhl z informačního systému, tudíž jsem předpokládal, že do něho autorka uložila finální verzi po náležitých úpravách. Ovšem již při zběžném čtení je patrné, že tomu tak není: v některých poznámkách pod čarou najdeme jen jakési nástřely myšlenek, které nejsou dotažené. V hlavním textu se objevují červeně vyznačená místa poukazující na dosud pracovní charakter sdělení, v některých případech nejsou uvedeny všechny náležité údaje v závěrečné bibliografii (ta je ale jinak velmi solidní) a také stránkování je již od počátku přinejmenším matoucí (jako kdyby autorka začínala nejméně dvakrát a nevěděla, kde má být začátek). Ve verzi, kterou jsem měl možnost číst, je rovněž řada překlepů, pravopisných chyb a neobratných spojení (například hned v abstraktu: „... Ženy dostaly možnost odpovídat na otázky v rámci svého vlastního hlasu...“. Zkomolená jsou i některá jména důležitých autorů – např. Kearny místo správného Kearney nebo Stolelo namísto správného Sotelo na str. 4 atd.).

Obsahová stránka je naštěstí vydařenější, ačkoli i v ní se střídají silnější pasáže se slabšími. Pokusím se je ve stručnosti objasnit. Celá práce je strukturována do tří jasně oddělitelných celků (teoretická část, metodologie a empirická část) obsahující větší množství kapitol a podkapitol. Takovéto členění pak působí poněkud schematicky, což se týká zejména třetího (empirického) oddílu. Hlavní podstata sdělení se v takovéto struktuře trochu ztrácí, hledal bych alternativnější („akčnější“) názvy pro jednotlivé kapitoly a podkapitoly, které by pomohly čtenáři lépe se orientovat v poněkud fádne znějících titulech jako „Práce“ apod. Navíc některé podtituly s tím související jsou řazeny na jiných místech (např. „Náplň práce a rytmus“ je součástí kapitoly „Hotel Hvězda“, zatímco podkapitola „Práce uklízečky“ je součástí samostatné kapitoly „Práce“ apod.).

Teoretická část je zpracována poměrně slušně s tím, že některé pojmy jsou připojovány později v empirických kapitolách. Snad mohla autorka důkladněji rozpracovat pojem genderu v migraci (s. 9) vyznívající dost zkratkovitě a zjednodušeně. Trochu více bych v kontextu práce (zejména tam, kde se autorka zabývá prekaritou), rozpracoval jinak velmi zajímavou teorii dvojího trhu.

K metodologické a empirické části: metodologická část je zpracována poměrně podrobně, ale ani tady se autorka nevyvarovala určitého chaosu. Na jednom místě píše o polostrukturovaných rozhovorech a zúčastněném pozorování (s. 20), aby vzápětí psala o hloubkových rozhovorech, které ale představují kvalitativně jinou (vyšší) úroveň, než jsou zpravidla jednorázové a kratší polostrukturované rozhovory. Zpochybnil bych také metodu zúčastněného pozorování. Co to v tomto případě znamená? Vždyť autorka pracovala na recepci, tedy ve viditelné části hotelu, zatímco jí zkoumané uklízečky v „zákulisní“, neviditelné části, kam za nimi určitě pravidelně nechodila. V takovémto případě nutně muselo být pozorování aktérek značně omezené a tuto metodu bych příliš nezdůrazňoval. Za cenné považuji ty pasáže, kde se autorka přiznává k jistým limitům svého výzkumu, nebo k tomu, že odpovědi některým informantkám tak trochu vnucovala, resp. otázky koncipovala tak, že byla předem v podstatě jasná odpověď (např. s. 53). Samotná empirická část je nabitá řadou výpovědí aktérek, z čehož je vidět značné autorčino úsilí o co nejúplnější obraz jejich životních příběhů. To se ale povedlo jen zčásti, výsledkem je určitá třída desítek různých výpovědí reagujících na autorčiny vcelku vhodně zvolené otázky, avšak bez jejich systematičtějšího a úplnějšího zobecnění. V tomto smyslu za nejzdařilejší část diplomové práce považuji kapitoly věnované temporalitě v různých souvislostech, ale i zde mohly být pečlivě rozpracovány například tři aspekty sociálního času (s. 49), nebo zjednodušené tvrzení o přítomnosti jako entitě, kterou migrantky investují do budoucnosti (s. 40-41) aj. Také závěrečná podkapitola věnovaná hotelu Hvězda za covidu se jeví jako velice krátká a jen jakoby nastřelená s ohledem na skutečnost, že výzkum (online rozhovory) probíhal a byl dokončován zejména v tomto složitém období. Za poněkud idylické považuji jedno ze závěrečných shrnutí týkající se mezilidských vztahů ve zkoumaném hotelu. Skutečně měly ženy mezi zaměstnanci hotelu Hvězda opravdové přátele (s. 102) nebo dobrý vztah se všemi zaměstnanci (s. 80-81)? Netvrdím, že to tak nemohlo být, ale pokud toto tvrzení není založené na důkladném pozorování a dotazování oněch zaměstnanců, s nimiž ženy přicházely do styku, zůstává takové tvrzení v rovině sotva měkkého faktu nebo spíše pouhé domněnky.

Závěrem: domnívám se, že diplomová práce Kláry Volencové je, přinejmenším, založena na poměrně poctivém terénním výzkumu za nepochybně ztížených podmínek a navzdory četným výhradám jak k formální, tak obsahové stránce splňuje předpoklady k obhajobě, nicméně pouze s hodnocením *dobře*.

V Květnici, 10. 6. 2021.

Marek Halbich, Ph.D.